

RICARD PÉREZ CASADO

Nosaltres, els valencians

Primavera del 1962. No venia d'un dia, ni de dos. Hi havia els antecedents. De *Notícia de Catalunya*, de Vicens Vives, o les primícies del que hauria de ser *La Catalogne dans d'Espagne Moderne*, de Vilar. O la síntesi del mateix Vilar sobre la història d'Espanya. Calia, per dir-ho així, una síntesi valenciana, moderna, actual. Actual als seixanta. Reprendre la tasca, a penes apuntada, per *El Camí*, per Joaquim Reig a *El País Valencià*. Hi havia, abans, Sanchis Guarner i *La llengua dels valencians*. Refer-se de la destrossa d'una manera rigorosa, moderna, i alhora bel·ligerant. Com no podia ser altrament. L'exigència del rigor derivava d'un esforç intel·lectual sense precedents, allunyat del sentimentalisme o la "memòria dels temps passats", connectat directament amb la recerca i els mètodes de les ciències socials més immediates. Allunyada també de l'espessa i trista acadèmia de l'època, de la indiferència o l'agressivitat de l'entorn, tan òbvies.

Val a dir que Fuster enceta el seu text amb una confessió peremptòria respecte de les capacitats propies. S'ha de fer, ens ve a dir. Cal. I algú ha d'encetar la tasca, atrevir-se a llençar la pedra a l'estany equívoc de les aigües tranquil·les, provincianes, irrellevants des del punt de vista intel·lectual, i el que és més significatiu, autosatisfetes. És a dir, aigües corrompudes, sense més destí que l'acabament.

Nosaltres, els valencians és manifest i síntesi. Una invitació a un nou discurs, lliure, obert. I, per sobre de tot, una novetat sense cap precedent pel que fa als continguts, a les propostes, i a la llibertat. Res no és tancat. Cap veritat no és establerta. Els camins de la recerca, fins on és possible, s'hi troben reflectits en una mena d'estat de la qüestió. I això des d'una perspectiva moderna. Ho repetirem, moderna. Estimulant per la reflexió, no cal dir-ho. Incitant a noves recerques. Que es produiran de seguida, així *L'estructura econòmica del País Valencià*, o la proposta de *Divisió comarcal*

del País Valencià. Propostes de base per a una política de recuperació nacional, política. Propostes de base per a una ordenació territorial, vertebradora, integradora del territori, atenta a les realitats lingüístiques, socials, econòmiques. Sense precedents, val a dir també.

Ara, sota l'onada conservadora que dura dècades, és moda la revisió. A tot Europa, cal dir. Fa uns mesos el diari *La Repubblica* publicava un acudit, a propòsit de la matança de les Fosses Ardeatines de la mà de les SS hitlerianes. Sota el casc amb les insígnies de l'horror, el nazi deia "A reveure, la pròxima vegada serem amics per sempre".

No és un cas excepcional. Todorov o

"Sense alguna intransigència, el valencià seria un estricte residu, un llatí mal parlat"

Ricoeur ho han debatut, entre la justa memòria o la justícia de la memòria. La història és la que és, i no només la que escriuen els historiadors o, també, els protagonistes. I ser vençuts provisionals d'un destí injust forma part de la tasca d'uns i altres. Com també el perill de l'anticipació, o la capacitat de detectar les alarmes que condueixen a la desfeta. Els qui saben anticipar-se, sovint, se'ls té per endevinadors de desgràcies, a la manera de Calcas, l'insigne previsor de les desgràcies dels troians. O se'ls té per visionaris, a eliminar, no cal aclarir-ho, i que potser fou el cas de Fuster.

La revisió. Des d'una perspectiva intel·lectual, reflexiva, imprescindible. Les incitacions fusterianes de *Nosaltres, els valencians*, es posen en marxa de seguida. A l'endemà de la publicació per Edicions 62. Abans i tot, en un procés ara

poc freqüent: la discussió precedia l'edició. Burguera esmolava eines sobre el paper de les burgesies valencianes, industrials o no. Qui açò signa es preocupa de la industrialització, tal com reflecteix Lluç a *La via valenciana*, on arribe a ser citat en manuscrit! Hi havia l'aspiració a un país normal, des d'una anomalia fundacional, antiga.

Serà el mateix Fuster qui ho aclarirà una i altra vegada, amb una honestedat que no han tingut ni els seus opositors ignorants i agressius, o els ignorants interessats en la revisió de les seues biografies. Algú havia de fer-ho, i li tocà a ell. Algú havia de remoure les aigües terminals, i ho féu ell. Malgrat que això significués la marginació, i en qualsevol cas no més del quinze per cent de la seua ocupació de pensador, com recorda Júlia Blasco, a *Joan Fuster, converses filosòfiques*. L'afirmació de les obvietats adquirí caràcters de combat: llengua, país, societat i economia, cançó, teatre, manifestacions. Mentrestant, alguns s'arreceraven sota allò que Vicens descriví tan bé: a la redosa de les carreres individuals, al marge dels interessos col·lectius, a l'aguait de noves perspectives que, com la poma newtoniana, un dia o un altre caurien. Fuster donà la cara per tots, i escurçà una dedicació que, en un país normal, sense dictadures —caldrà recordar-ho?— i sense els entrebancs que se'n derivaven, hauria dedicat el seu coneixement al cabal del pensament comú de frontera enllà.

Aquests revisionistes d'ara escriuen la història coneixent-ne el resultat. És una aportació estèril, miserable. Podem preguntar-los, des de l'extrema esquerra, partidària de la lluita armada, als voluntaris de l'ocupació política i cultural de la transició ençà, què feien, què han fet, per superar la incitació al debat de Fuster? Demonitzar-lo, menystenir la seua capacitat. Fins i tot la incòmoda capacitat de ser intransigent en les qüestions de base. Com ara la llengua. Que ningú no s'erri, sense alguna intransigència el va-

lencià, a hores d'ara, seria un estricte residu, un llatí mal parlat, objecte d'interès per als curiosos de la paleontologia social i cultural. Ni potser hi hauria una Llei d'ús i ensenyament... Perquè l'altra via, a què alguns ara s'hi apunten, era el ratpenatisme i la seua successió, Casp i els altres, el patuès secessionista i sucursal, subaltern i benvolgut de tots els poders, d'abans o d'ara mateix. Si encara avui és possible de plantejar-se un paper per als valencians, per al País Valencià, fora de les coordenades de l'uniformisme estatal de l'onada neocentralista, és perquè algú proposà una via diferent. Discutible, no hi ha cap dubte. Permanent en l'essencial: l'existència del país, els referents de la llengua, la història, la societat, les seues estructures per sota de les dinàmiques transformadores, que el mateix Fuster detectà i sabé posar negre sobre blanc.

Aquesta societat, de Morella a Elx, continua tenint un deute amb el suecà més universal del segle passat, amb el valencià més prominent. Els revisionistes ho tenen clar: els sobra ambició de càrrec, per més canvi que proclamen, i els manca la generositat del reconeixement a una obra i a un coratge cívic del qual sovint han estat, o estan, absents.

Enguany, quaranta anys després, amb una transició política que només una confiança en els éssers humans i en la voluntat de la història feien previsible, retre homenatge, civil i mesurat, a Fuster és un acte de reparació. Alhora que una invitació a la reflexió, sempre amenaçada, sobre l'esdevenidor d'un país i una gent que sempre hem tingut dificultats per saber què som, i on volem anar.

Fer país, fer ciutat al país de les ciutats, continua essent molt més interessant que revisar, des de la comoditat dels escons, acadèmics o dels altres, una obra que encara no ha estat superada. Qüestió aquesta que mereixeria alguna atenció addicional per part del revisionisme, que pot arribar, per què no?, a considerar que el franquisme contribuï a conformar una societat més oberta, més pròspera, i possiblement més valenciana: "Amics per sempre", com subratllava *La Republica*.

*Doctor en Història i Diputat socialista
a les Corts Generals per València*